ביצה פרק ראשון ביצה

ו.

אמר רבא מפ״ט כי״ט ראשון כו׳. מת המוטל לקבור אם י״ט ראשון הוא וכו׳: **משל״כ בביצה.** לענין ביצה לא הקלו בי״ט שני דראש השנה להשוות בשל גליות דאילו ר״ה עולה בזה אסורה בזה: **אף בביצה.** עולה בזה מותרת בזה: **דמאי דעפיף.** לאסרה בשני לרחוקים מכ״ד: **דילמא מעברי ליה לאלול.** מתקנה הראשונה למנות מיום שני ולעשות שני ימים כגון שלא באו עד יום שלשים ואחד[ח]: **מימות עזרא ואילך וכו׳.** ואע״פ שתקנו לא אירע שבאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה. האי דנקט מימות עזרא משום דבימיו עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וביום השני וכו׳ראש השנה משמעי: **לא אמרן.** דיתעסקו בו ישראל: **אלא דאשכחי.** ומתירא שלא יסרים: **אפילו.** הדם היו מניחין על מטת מת לכבודו: **דאיכא מבזי.** אומה רשעה שהיו בימי פרסיים וכופין את ישראל לעשות מלאכתן וכי״ט היו נדחין מהן ע״י שאומרים להם י״ט הוא ואם ירצו אותם מקבלין ממיהם יכופו אותם למלאכה. והאי גלימא דאמרינן לעיל אינו צורך המת שהרי יש לו תכריכין אחרים כל צרכו שאם צריך לו מאי אפילו דקאמר הא אמרינן בי״ט שני יתעסקו בו ישראל ועסק זה מביאה קברו ואתוך מכריכין אלכך על כרחך בגלימא שאינו צריך לו מייבי דומיא דאשם דשרי למגזייה וקמ״ל דאע״ג דטרחא דלא צריך הוא אלא משום כבודו עושין לו יותר מדאי מותר לעשות לו כיון דלגבי מת כחול שויוה רבנן: **תוייה.** רבינא לרב אשי דהוה אליבי: ה״ג **אמאי עליב מר: א״ל דלא אותיבי ערובי מבשילין.** לא הושבתי אלומר לא הכנתי לי ערובי מבשילין לאפות ולבשל מי״ט לשבת דתנן לקמן (דף טו:) עושה אדם מבשיל מערב י״ט לשם ערוב: **האידנא.** בי״ט ראשון והוא ממשי בשבת ועל תנאי הוא אומר אם היום הוא חול ולמחר קדש יהא ערוב ואם היום קדש ולמחר חול אני צריך לכך: **מי אמר.** והרי הם היום אינון ושביסה קדש: **א״ל רב מרדכי.** לרבינא מנהרדעי לא מותביה למר בפירוש שמיע לי מיניה דלא סבר לדנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדאמרינן בסוטה (דף מו:) גבי לויה לרבו עד פרסה רב מרדכי אלויה לרב אשי כו׳: **הואיל ומתיר עצמו.** בלילה להיות נשמט מה שלא היה לפני לידתו אף מוקלה התיר את עצמו בלידתו דמגו דאתקן להא אתקן להא: **לענגל שנולד בי״ט.** דתניא לקמן שמותר בו ביום לדברי הכל: **מוכן אגב אמו.** כעודו כתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: **הטרפה.** כגה אסור אם נמצא בתוכה א] דעובר ירך אמו הוא הואיל וכשחיטת אמו אתה בא לאכלו וכי נולד בי״ט מן הטרפה ליכא לאימור הואיל ומוכן אגב אמו ואפ״ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מאן דאסיר: **לכלבים.** דבין השמשות היתה אמו עומדת לכך אבל אפרוח שבקליפה אינו עומד לאכילת כלבים ואף לא היה ראוי הלכך נולד הוא: מוכן

לרבי שמעון דלית ליה מוקלה דמודה בהאי מוקלה דהכא דהוי כגרוגרות ומוקין ב] והכי מוכח בשבת (דף מה:): **וכי** מה בין זה לענגל שנולד מן הטרפה. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו דהא אמו טרפה והוא מוכן הוא דאמרינן בחולין (דף עה.) דכן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בידיה ואם כן יכול להושיט ידו בעמיי אמו ושחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וי״ל דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין אי נמי י״ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוה אשחטו בלילה (שם דף יג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו מדשיו והכא מיירי בלא כלו לו מדשיו עד היום וא״כ לא הוי מוכן היום הואיל ובין השמשות לא הוה חזי:

השתא

אמר רבא [א]מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממים (ח) [ב]מת ביו״ט שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ר״ה מה שאין כן בביצה נהרדעי אמרי אף בביצה דמה דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול הא אמר רב חיננא בר כהנא אמר רב [ג]מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אמר מר זוטרא לא אמרן אלא דאשתהי אבל לא אשתהי משהינן ליה רב אשי אמר [ד]אע״ג דלא אשתהי נמי לא משהינן ליה מ״ט יום טוב שני לגבי מת כחול שויוה רבנן [ה]אפילו [ו]למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי חיישינן רבינא הוה יתיב קמיה דרב [ז](אסי) בשני ימים טובים של ראש השנה הזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר א״ל דלא אותיבי עירובי תבשילין אמר ליה ולותיב מר האידנא מי לא [ח]אמר רבא [ט]מניח אדם עירובי תבשילין מיו״ט לחבירו ומתנה אמר ליה [י]אימר דאמר רבא בשני ימים טובים של גליות בשני ימים טובים של ראש השנה מי אמר והא [יא]אמרי נהרדעי אף ביצה מותרת אמר ליה רב מרדכי בפירוש אמר לי מר דלא סבר להא דנהרדעי אתמר [יב]אפרוח שנולד ביום טוב רב אמר אסור ושמואל ואיתימא ר׳ יוחנן אמר מותר רב אמר אסור מוקצה הוא ושמואל ואיתימא ר׳ יוחנן אמר מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לענגל שנולד ביום טוב אמר להו הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה ומה בין זה [יג]לענגל שנולד מן הטרפה [יד]שתיק רב אמר רבה ואיתימא רב יוסף מ״ט [טו]שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים אמר ליה אביי

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ומ״ת והתמרינן בערוכין (דף לט. וסס) דרבי יוסי אוסר הבילה שנולדה [בראשון ביום] השני ומ״כ היכי פליגי נהרדעי אר׳ יוסי שהוא תנא י״ל דלרבי יוסי אסור אי אתרמי ונהרדעי אמרי דלא אתרמי:

יום טוב שני לגבי מת כחול שויוה רבנן אפילו למיגז ליה גלימא ואפילו למיגז ליה אסא. ותימה דבמועד קטן (דף מ: וסס) אמרינן אין מוסרין כוכין במועד והכא משמע דאין זו מלאכה וי״ל כפי׳ ר״ת דפירש שהיו רגילין לחפור הרבה ביחד כדי שיהיו מזומנות כשיבאו מתים ועל זה קאמר דאין מוסרין במועד לצורך אחר המועד: **והאידנא דאיכא חברי חיישינן.** פרש״י שכופין לישראל לעשות מלאכה וכשהוא י״ט מניחין אותם ואם היו רואין שיקברו ממיסה יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא נזמן הזה שאין חברי מוחר ואין לומר שלריך מנין אחר להתירו דכיון דזה הטעם משום חשש ועברה החשש עבר הטעם וה״נ אמרינן גבי מיס מגולין דאסורין שמא נחש שתה מהן ועכשיו שאין נחשים מצוין ביינו אנו שותין מהן אפילו לכתחילה אע״פ שהוא דבר שבמנין ומ״מ ר״ת היה אוסר ומעשה היה במלאו״ן שמת אדם אחד בי״ט שני ולא להתעסק בו לקברו וגער בהן ר״ת ושלח להם בני בשבר אין בני תורה ואתם בני תורה כדאיתא בשבת (דף קנו: וסס) שלא לקבור מת בי״ט שני משום דלאו בני תורה מינהו ואתי לזלזולי ביה אבל הר״י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרבה דבריס אשכחנא דאין בני תורה כדאי׳ ביבמות (דף מו. וסס) מוזכו דקא אכלי תורמוס דשלקי עכריס ואסר להם ופרכינן והא נאכל כמו שהוא מי וכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי עכריס ומשני שלא היו בני תורה ואנו אין אנו מוקמין בדבר זה דקיימא לן בכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי עכריס והר״ר יחיאל אומר דלא דמי דשאני הכא דבלעגה הוא אוכל בביתו ולא אוושא מלתא ואין נכון להתיר ועוד אמר רבינו תם דבזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המס ולהתעסק בלרכיהם הלכך אם יראו שיתעסקו לעשות מלאכה במת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות:

אפרוח שנולד בי״ט וכו׳. גרלה לומר דאתמי שנפתחו עיניו היום דאי לא נפתחו עיניו קי״ל דאפילו בחול אסור: **הואיל** ומתיר עצמו בשחיטה. פירש רש״י מתיר עצמו בלידתו להיות נשחט אבל קודם לידתו היה אסור וכיון דאתקן לשחיטה אתקן נמי לענין מוקלה ותימה למה לו לשמואל ור׳ יוחנן הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקלה דלאמרינן פרק מי שהחשיך (שבת דף קנו:) דשמואל ורבי יוחנן בר׳ שמעון פבירא להו וי״ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דאית ליה מוקלה שרי מהאי טעמא ולכך צריך האי טעמא אי נמי איצטריך אפילו

עין משפט
נר מצוה

לח א מיי׳ פ״ה מהלכות י״ט הלכה כג סמג לאוין עה עושה״ע א״ח סי׳ תלו סעיף ג וסי׳ תקכו סעיף ח:
לט ב מיי׳ שם עושה״ע שם סי׳ תקכו סעיף ד:
מ ג ד מיי׳ שם עושה״ע שם סעיף ו וסעיף ד:
מא ה ו מיי׳ פ״ו מהלכי יו״ט הלכה יח יג [יומ״ט מהלכות עירובין הלכה עו] סמג לאוין עה עושה״ע א״ח סי׳ תקכו סעיף כב:
מב ז מיי׳ פ״ה מהלכות מלה״ם הלכה טו עושה״ע י״ד סי׳ יג סעיף ג [וסי׳ עט סעיף ג]:

רבינו חננאל

ולגבי מת אע״ג דמת ביו״ט שני דלא אישתהי כלל, לא משהינן ליה, דקי״ל כרב אשי דהוא בתרא, דאמר יו״ט שני לגבי מת כחול שויוה רבנן, ואפילו ביו״ט שני של ר״ה. אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי לישראל כיון שאומרים המת שלהם קוברים המת שלנו ביו״ט שלהם, חיישינן ומשהינן למחר. והאי דאמר מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, שמעינן מינה מכלל דבימות עזרא עיבורוהו, מנהני מילי, שנאמר ויגע החדש השביעי וכל ישראל בעריהן [ט], ולגבי עירובי תבשילין. מניח אדם מיו״ט הראשון, שחל פסח או סוכות חמישי ושישי בשבת, מניח עירובו ביום חמישי, ואומר אם היום יו״ט, מחר חול הוא ומותר לבשל לשבת בלא עירוב, ואם יום ששי (כגון) הוא יו״ט, היום הוא עיו״ט, והרינו מערב מעיו״ט, והני מילי בב׳ יו״ט של גלויות, אבל בב׳ יו״ט של ר״ה לא. אפרוח שנולד ביו״ט, רב אסר כי מוקצה הוא, אבל עגל שנולד ביו״ט מותר, שהיה מוכן מאתמול על גב אמו, שהפרה מוכנת היא, ובלבד בידוע שכלו לו חדשיו, ואם אינו ידוע, אסור עד שמונה ימים, ואפילו לחולים. וספורש בפרק ר׳ אליעזר במס׳ שבת.

ט) עי׳ תיעב תוס׳ ר״ה דף יט ע״ב ד״ה מימות עזרא ע״ש.

מסורת הש״ס

א) לקמן כב. שבת קלט:, ב) לקמן כב: ר״ה יט: לב, ג) [למיגר מי לחתוך ר״ל לתפור. ערוך], ד) [אמי כל״ל וכ״ה בר״ף והרא״ש], ה) לקמן יז., ו) [לקמן כב:], ז) [כמי תוספ׳ כ״ב סב. ד״ה ומיהא], ח) [עי׳ מהרש״א].

הגהות הב״ח

(ח) גמ׳ עממים ביו״ט שני כל״ל ותיבת מת נמחק:

גליון הש״ס

גמ׳ אפרוח שנולד ביו״ט. עי׳ תו״ש פרק ד׳ משנה ב׳ דעבודה: שם שתק רב. וכן לקמן דף לז ע״ב סוכה דף ז ע״ב וש״נ:

הגהות מהר״ב רגשבורג

א] רש״י ד״ה הטרפה וכו׳ דעובר ירך אמו הוא. נ״ב ר״ל לענין אם הוי עובר ירך אמו דלא ניתר בשחיטת אמו הטרפה היא אבל נולד מן הטרפה אדרבה לא יכל אמו הוא ומותר בשחיטת עצמו כדקיי״ל ס״ד ס״ם ע״מ וכמ״ש תוס׳ סנהדרין דף פ ע״ב ד״ה עובר וכו׳ ועוש״ה ובו״ק: ב] תוס׳ ד״ה הואיל וכו׳ וכי מוכח בשבת. נ״ב דף מה ע״ב בתוס׳ ד״ה אם היה כיצה אפרוח ישנים״ה:

מוסף רש״י

מת ביום טוב ראשון. מת שנשתהא, כגון שמת בשבת ולמחר היה יו״ט (שבת קכט:). מה שאין כן בביצה. דאין ר״ה שוה לימים טובים של גליות, דאילו ר״ה אמיר יו״ט שני דיליה ועלמה נוה אסורה בזה (שם) דקדושה אחת הן ולא הקלו ביו״ט שני של ר״ה אלא לענין מת בלבד (לקמן כב:). מניח אדם עירובי תבשילין מיו״ט לחברו ומתנה. אם מכר ביו״ט ראשון ואנו שני ימים טובים מותרי ערב שבת, ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב, ואם חילף אני צריך לערב לתבשילין (לקמן יז:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com